

BÜYÜKBAŞ-KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI VE SÜT ÜRETİMİ MEVCUT DURUMU

TÜRKİYE – İZMİR KARŞILAŞTIRMASI

Kenan KESKİNKILIÇ

İzmir Ticaret Borsası Ar-Ge Müdürlüğü

Aralık 2015

BÜYÜKBAŞ-KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI VE SÜT ÜRETİMİ MEVCUT DURUMU TÜRKİYE – İZMİR KARŞILAŞTIRMASI

Giriş

Tarih boyunca beslenme ihtiyacımızın giderilmesinde hayvansal kaynaklı besinler önemli bir yer tutmuştur. Göçebe hayatın terki ve yerleşik hayata geçişle birlikte toprağın işlenmeye başlanması hayvancılığın gelişmesi pozitif etki etmiştir. Bununla beraber ticari hayatın başlamasıyla beraber hayvancılık daha da önem kazanarak nüfusun önemli bir kısmının geçim kaynağını oluşturmuştur. Süt sektörü de hayvancılık sektörünün gelişmesine paralel olarak gelişmiş olup süt ürünleri üreticiliğinin başlamasıyla süt sektörü doğmuştur.

Bugün, dünyada olduğu gibi ülkemizde de hayvansal ürünlere olan talep nüfus artışına paralel bir şekilde artmaktadır. Et, süt ve yumurta, toplumun yeterli ve dengeli beslenmesinde vazgeçilmez besin kaynakları olmakla beraber, hayvansal üretimden elde edilen deri, yün, bağırsak vb. sayısız yan ürünler, gıda sanayi, tekstil, tıp ve kozmetik sektörleri gibi birçok ana ve yan dalın alternatifsiz hammadde kaynağı olmuştur.

Bir başka açıdan gelişmiş ülkelerin gelişme süreçlerinin ilk aşamaları incelendiğinde; bu ülkelerin kalkınma yolunda ki birincil sektörünün sanayi ve hizmetler sektörü yerine tarım ve hayvancılık sektörü olduğu gözlenmektedir. Bunun temel nedeni yüksek katma değerli mal ve hizmet üretiminin ihtiyacı olan hammadde kaynağının yine tarım ve hayvancılık sektöründen elde ediliyor olmasıdır.

Mevcut Durum

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de nüfus artışına paralel olarak hayvan varlığı da artış göstermiştir. Tarım ve Gıda Örgütü'nün (FAO) 2013 yılı verilerine göre dünya genelinde yaklaşık 1,5 milyar büyükbaş ve 2 milyar küçükbaş hayvan varlığı mevcut olup toplam süt üretimi 768 milyon tona ulaşmıştır.

Bugün, büyükbaş hayvan varlığının %41'i Asya, %30'u Amerika, %19'u Afrika ve %7,4'ü Avrupa kıtasında bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan varlığının kıtalara göre dağılımı ise %50,6 Asya, %31 Afrika, %6,8 Avrupa ve %5,7 Amerika şeklindedir. Toplanan sütün %38'i Asya, %28'i Avrupa ve %24'ü Amerika'dan karşılanmaktadır. Ülkemizde ve İzmir ilinde büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı ile süt üretimindeki gelişmeler aşağıdaki tablolarda belirtilmektedir.

BÜYÜKBAŞ-KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI VE SÜT ÜRETİMİ MEVCUT DURUMU
TÜRKİYE – İZMİR KARŞILAŞTIRMASI

Tablo 1: Türkiye’de Büyükbaş Hayvan Varlığı (Baş)

Yıl/Hayvan Adı	Sığır (Kültür)	Sığır (Melez)	Sığır (Yerli)	Manda	Toplam
2009	3.723.583	4.406.041	2.594.334	87.207	10.811.165
2010	4.197.890	4.707.188	2.464.722	84.726	11.454.526
2011	4.836.547	5.120.621	2.429.169	97.632	12.483.969
2012	5.679.484	5.776.028	2.459.400	107.435	14.022.347
2013	5.954.333	6.112.437	2.348.487	117.591	14.532.848
2014	6.139.810	6.005.089	1.977.948	121.829	14.244.676

Kaynak: TÜİK, 2015

TÜİK verilerine göre büyükbaş hayvan varlığı son 2014 yılında 2009 yılına göre 3,4 milyon baş artış göstermiştir. Ancak bu artışta ithalatın önemli bir payı bulunmaktadır. Türkiye, ithalatın önemli bir kısmını Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya’da yapmaktadır. Buna karşın tablodan da görüleceği üzere yerli sığır varlığının son altı yılda yaklaşık 600 bin baş azalma görülmüştür.

Tablo 2: İzmir İlinde Büyükbaş Hayvan Varlığı (Baş)

Yıl/Hayvan Adı	Sığır (Kültür)	Sığır (Melez)	Sığır (Yerli)	Manda	Toplam
2009	269.541	83.348	15.406	77	368.372
2010	280.491	97.540	20.487	69	398.587
2011	309.078	102.684	21.267	88	433.117
2012	344.503	108.293	21.082	60	473.938
2013	363.901	107.323	21.024	69	492.317

**BÜYÜKBAŞ-KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI VE SÜT ÜRETİMİ MEVCUT DURUMU
TÜRKİYE – İZMİR KARŞILAŞTIRMASI**

2014	424.945	110.380	20.590	66	555.981
------	---------	---------	--------	----	---------

Kaynak: TÜİK, 2015

İzmir ilinde büyükbaş hayvan varlığı da artış göstermiş olup yine ülkeye paralel olarak en büyük artış kültür sığırlarında görülmüştür. İzmir'in yıllık büyükbaş hayvan varlığının ortalama 500 bin baş olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Türkiye’de Küçükbaş Hayvan Varlığı (Baş)

Yıl/Hayvan Adı	Keçi (Kıl)	Keçi (Tiftik)	Koyun (Yerli)	Koyun (Merinos)	Toplam
2009	4.981.299	146.986	20.721.925	1.027.583	26.877.793
2010	6.140.627	152.606	22.003.299	1.086.392	29.382.924
2011	7.126.862	151.091	23.811.036	1.220.529	32.309.518
2012	8.199.184	158.102	25.892.582	1.532.651	35.782.519
2013	9.059.259	166.289	27.485.166	1.799.081	38.509.795
2014	10.169.348	177.811	29.011.546	2.103.644	41.462.349

Kaynak: TÜİK, 2015

Ülkemizde küçükbaş hayvan sayısındaki artış, büyükbaş hayvan sayısındaki artışa oranla daha fazladır. 2009 yılında yaklaşık 27 milyon olan küçükbaş hayvan varlığı bugün 41,4 milyon baş artarak 41,4 milyon başa ulaşmıştır. Tablo 3’den görüleceği üzere en çok koyun varlığı yerli cinsi olup 2014 yılında 29 milyon baş sayıya ulaşmıştır.

Tablo 4: İzmir ilinde Küçükbaş Hayvan Varlığı (Baş)

Yıl/Hayvan Adı	Keçi (Kıl)	Keçi (Tiftik)	Koyun (Yerli)	Koyun (Merinos)	Toplam
----------------	------------	---------------	---------------	-----------------	--------

**BÜYÜKBAŞ-KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI VE SÜT ÜRETİMİ MEVCUT DURUMU
TÜRKİYE – İZMİR KARŞILAŞTIRMASI**

2009	141.579	4.241	370.125	3.600	519.545
2010	161.843	2.605	378.627	3.465	546.540
2011	162.906	2.244	412.071	3.200	580.421
2012	183.664	2.063	479.444	3.125	668.296
2013	221.071	2.294	510.968	3.075	737.408
2014	234.967	867	547.344	3.620	786.798

Kaynak: TÜİK, 2015

Yine İzmir ilindeki küçükbaş hayvan varlığında ki artış ülke artışına paralel seyretmiştir. Tablo 4'teki veriler incelendiğinde İzmir'de hayvancılık sektöründe keçiciliğin önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber tiftik keçisi sayısında önemli bir düşüş olduğu da görülmektedir.

Tablo 5: Türkiye'de Büyükbaş Süt Üretimi (Ton)

Yıl/Hayvan Adı	Sığır (Kültür)	Sığır (Melez)	Sığır (Yerli)	Manda	Toplam
2009	5.713.004	4.585.859	1.284.450	32.443	11.615.756
2010	6.309.065	4.861.835	1.247.644	35.487	12.454.031
2011	7.239.644	5.341.224	1.221.560	40.372	13.842.800
2012	8.554.402	6.166.762	1.256.673	46.989	16.024.826
2013	8.946.131	6.531.573	1.177.305	51.947	16.706.956
2014	9.383.812	6.628.337	986.701	54.803	17.053.653

Kaynak: TÜİK, 2015

Tablo 5 ve 7'den anlaşılacağı üzere ülkemizde 2014 yılında yaklaşık 18,5 milyon ton süt üretimi gerçekleşmiştir. Üretilen toplam sütün %91'i büyükbaş hayvanlardan elde edilmiştir. Büyükbaş süt üretiminde sığır, küçükbaş süt üretiminde ise koyun ve keçi önemli bir yer tutmaktadır.

BÜYÜKBAŞ-KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI VE SÜT ÜRETİMİ MEVCUT DURUMU
TÜRKİYE – İZMİR KARŞILAŞTIRMASI

Tablo 6: İzmir ilinde Büyükbaş Süt Üretimi (Ton)

Yıl/Hayvan Adı	Sığır (Kültür)	Sığır (Melez)	Sığır (Yerli)	Manda	Toplam
2009	470.507	92.076	5.481	33	568.097
2010	465.217	107.643	8.555	30	581.445
2011	502.381	115.476	9.210	35	627.102
2012	571.768	118.143	9.138	24	699.073
2013	604.069	113.567	9.048	27	726.711
2014	716.489	117.808	9.029	26	843.352

Kaynak: TÜİK, 2015

İzmir, süt üretimi açısından önemli bir ildir. Türkiye toplam süt üretiminin yaklaşık %5'i İzmir'den karşılanmaktadır.

Tablo 7: Türkiye'de Küçükbaş Süt Üretimi (Ton)

Yıl/Hayvan Adı	Keçi (Kıl)	Keçi (Tiftik)	Koyun (Yerli)	Koyun (Merinos)	Toplam
2009	190.286	1.924	712.784	21.435	926.429
2010	270.476	2.335	792.122	24.710	1.089.643
2011	318.273	2.315	865.577	27.245	1.213.410
2012	367.208	2.221	973.619	33.388	1.376.436
2013	413.444	2.299	1.062.274	38.739	1.516.756
2014	460.518	2.752	1.069.441	44.496	1.577.207

Kaynak: TÜİK, 2015

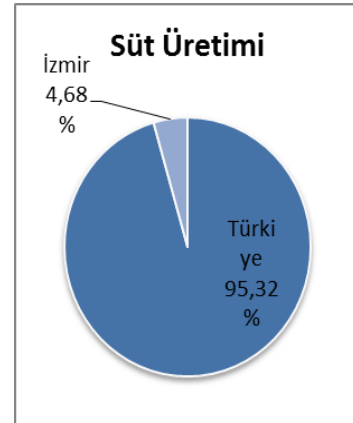
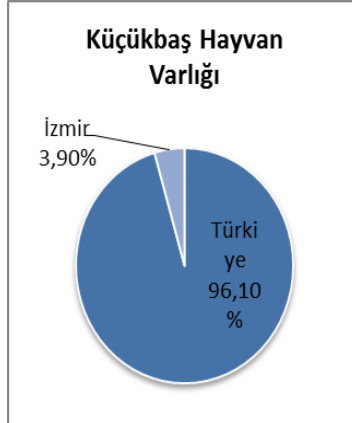
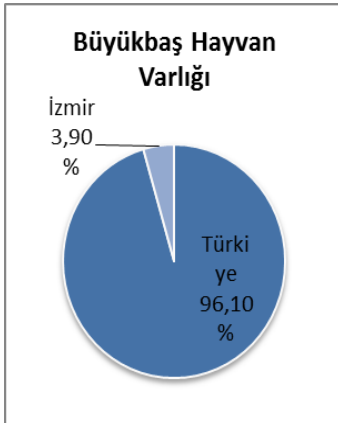
Küçükbaş hayvancılık sektörü, büyükbaş hayvancılığına kıyasla, hem ülkemiz hem de ilimiz İzmir’de daha geniş bir pazara sahiptir. Buna bağlı olarak Batılı ülkelere kıyasla ülkemizde küçükbaş hayvan varlığı daha fazladır.

Tablo 8: İzmir İlinde Küçükbaş Süt Üretimi (Ton)

Yıl/Hayvan Adı	Keçi (Kıl)	Keçi (Tiftik)	Koyun (Yerli)	Koyun (Merinos)	Toplam
2009	4.492	23	11.850	75	16.440
2010	5.655	17	12.738	74	18.484
2011	5.874	15	14.409	68	20.366
2012	6.422	14	17.293	67	23.796
2013	7.771	15	17.919	66	25.771
2014	8.784	7	19.650	72	28.513

Kaynak: TÜİK, 2015

İzmir’in büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı ile süt üretiminin Türkiye ile karşılaştırması aşağıdaki grafiklerde belirtilmektedir.

Grafiklerden de anlaşılacağı üzere Türkiye'deki hayvan varlığının yaklaşık yüzde 4'ü ve süt üretiminin yaklaşık yüzde 5'i İzmir'den karşılanmaktadır.

Sonuç

Ülkemizde ve ilimiz İzmir'de büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık ile süt sektörü, gerek ekonomik açıdan gerekse ilin gıda gereksiniminin karşılanması açısından vazgeçilmez sektörlerdendir. Yarattığı katma değer ile ülke ve il ekonomisine önemli katkılar sağlarken il nüfusunun dengeli ve yeterli beslenmesine de önemli katkıları vardır. Nitekim tarım sektöründe olduğu gibi hayvancılık ve buna bağlı olarak süt sektöründe de hem üretim hem de pazarlama safhalarında bazı önemli problemler ile karşılaşmaktadır. Bu problemlerden en önemlilerini şu şekilde özetlemek mümkündür.

- Her üretim dalında olduğu gibi hayvancılıkta da girdi maliyetleri oldukça yüksektir ve günden güne de artmaktadır. Yüksek girdi maliyeti kırmızı et fiyatına yansıdığı gibi süt fiyatına da doğrudan yansımaktadır.
- Hayvan sağlığı, hayvan hareketlerinin kontrolü, hijyen ve kaliteye ilişkin sorunların önüne geçilmek için yapılan çalışmalar oluşturulan mevzuatın ötesine geçememektedir.
- Türkiye'de hayvancılık sektörünün temel ve en önemli sorunlarından biride kuşkusuz genetik materyal ve damızlık üretimi ile hayvan başına verim düzeylerinin artırılmasına yönelik ıslah faaliyetlerinin yetersiz olmasıdır. Ülkemizde gerek et gerekse süt verimi birçok ülkeye kıyasla düşüktür.
- Yine birçok alanda olduğu gibi örgütlenme, koordinasyon yetersizliği ve yönetsel sorunlar sektörün gelişimini tıkayan problemlerden biridir.